

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СТАРОДАВНЬОМУ СВІТІ

Світ науки безперервно розвивається, а разом із ним рухаємось вперед і ми, шукаємо нові винаходи, методики, підходи. Цей рух здійснюється у такому швидкому темпі, що ми не звертаємо увагу на те, з чого все починалось і як дійшло до того, що ми зараз маємо. Більшість фахівців бухгалтерського обліку не має уявлення, як у стародавні часи, до нашої ери, велося господарство, зводилися храми, утримувалися тисячні армії солдат, колонії рабів і т.д.; і все це без паперових носіїв інформації, не кажучи про обчислювальну техніку і сучасні технології, без яких сучасна бухгалтерія існувати не може. Метою нашого дослідження було визначити за допомогою чого і як проводився облік мільйони років тому назад, що використовувалось і де записувалось. У своєму дослідженні ми звертаємося до перших згадок ведення тогочасного бухгалтерського обліку в Стародавніх цивілізаціях Єгипту, Вавилону, Персії, Китаю, Греції і Риму. Значного розвитку бухгалтерський облік набув у Стародавньому Єгипті, де обліковувалось переважно майно фараонів, яке проводили спеціальні писарі, що проходили відповідну фахову підготовку в школах, якими керували жерці. Інших людей до майна фараонів не підпускали. Записи здійснювались на відповідних свитках з папірусу. Цікавим було те, що у Стародавньому Єгипті записувалась вся інформація чорною і червоною тушшю. У царському дворі ввелась спеціальна облікова книга у якій писар записував отримання та витрачення різних цінностей. Спершу подавався початковий залишок на певний день, потім записувались надходження протягом дня, після цього перелічувались усі витрати, здійснювався розрахунок загальних витрат і тоді писарі виводили залишок на наступний день. Якщо порівняти зараз стародавню облікову книгу із сьогоденніми документами, то вона досить подібна до оборотних відомостей за матеріальними рахунками. У 2500-2400 р. н. е. в обліку використовувались кошторис і реєстрація фактів контролю його виконання, також існували спеціальні школи для ведення «обліково-господарської діяльності». Звіди виходили управителі та економі, які могли виконувати значні облікові роботи у великих господарствах, які існували на той час. Після завоювання Єгипту Олександром Македонським в економічній системі, а також і в обліку поширення набула грецька економіка і згодом її вплив поширився на усі сфери діяльності. Головне місце в Єгипті посідали банківські установи, які були розміщені у всіх регіонах країни і виконували усі банківські операції. Банківські установи належали до державної власності, наприклад, ставку обміну грошей - ажю - встановлювала держава. Здійснювались видання текстів папірусу з Тебтуніса та архів Зенона. Його апарат – «басилікон» регламентував фінансове управління та організацію обліку, «еклогіста» - очолював обліково-контрольну службу. Обліком займалися «ситологи» (очолювали державні склади продуктів), «антиграфей» - контролери (ревізори), царські писарі – «басилікограматеуси», а з II ст. до н.е. – «ідеологи». В порівнянні із Єгиптом, Стародавній Вавилон, мав досить багато методів ведення обліку. В першу чергу облік вівся на «дощечках», які випікали із глини. По-друге, Вавилон вважається родоначальником синтетичного і аналітичного обліку, де вівся облік будівельних матеріалів, завдяки чому з'явилися умовні облікові одиниці. Ще однією особливістю є те, що саме на території Вавилону виникла і набула розвитку банківська система, а саме у банку «Ігібі» проводились різноманітні банківські операції та здійснювались

розрахунки з великою кількістю клієнтів. Записи здійснювались у хронологічному порядку і використовувалась умовна одиниця, як людино-день, а заробітну плату розподіляли за видами робіт. Щодо стародавньої Персії відомо, що саме від неї походять такі поняття, як відрядження і відрядне посвідчення, оскільки Персицькі чиновники постійно подорожували. Саме за відрядним посвідченням державного службовця після прибуття мали нагодувати за суворо встановленими нормами. Саме в Стародавній Персії зародились елементи документування оплати праці. Заповнювались документи за яким проводили грошові та натуральні виплати за виконані роботи. Вели облік у країні не тільки явний, а й таємний (основним документом якого є журнал анонімних листів). Стародавній Китай, вважався винахідником паперу, що дало можливість здійснювати облік на різних паперових формах. У Китаї виникли основи оперативного – сальдового методу обліку матеріалів, адже працівники працювали в трьох відділах, де фіксували, прихід, видатки і залишок. Два перші відділи показували рух матеріалів, а третій проводив інвентаризацію і виводив натуральний залишок. Службовці складу займали свою посаду не довше ніж три роки, а потім після п'ятнадцятиденної інвентаризації передавали цінності. У Стародавній Греції вперше з'явилися гроші і це дало можливість країні зробити великий крок вперед. Грошовою одиницею була драхма (складалася з шести оболоів і її вага була 4,25 г. срібла). Аристотелем була запроваджена категорія «хремастика» – діяльність, що була спрямована на отримання прибутку, нагромадження багатства, особливо у формі грошей. В Афінах була налагоджена податкова система і навіть при звільненні від податків норма здавання в натуральному вираженні зазначалась у документі з позначкою «вільно», або «не дають». Греція може похвалитись і тим, що саме її банки – трапези у своїй діяльності вперше використовували систему безготівкових рахунків. Цікаві були звітні документи, які вибивали на кам'яних плитах або записували на дерев'яних дощечках. Саме у Стародавньому Римі починається нова сторінка ведення обліку. Країна здобула великі досягнення у розвитку і вдосконаленні бухгалтерського обліку. В той час почало розвиватись римське право, що достатньо вплинуло на його організацію. На початку бухгалтерія велася в табличках спеціальної форми – бронзових дощечках, згодом почали появлятися книги, з яких і відома «Пам'ятна книга надходжень і видатків» (початкові хронологічні записи всіх операцій), «Книга рахунків і термінових зобов'язань», яка була подібна до сучасної бухгалтерської Головної книги. Ще однією особливістю у Римі було те, що широко почав розвиватись державний облік доходів і видатків. Розвивався систематичний облік, наприклад, в легіонах на кожного солдата було заведено особливий рахунок. Оплата здійснювалась три рази на рік грошима або натуральними виплатами (харчі, одяг, взуття, корм для коней). Виплати грошей проводили тільки за наявності документів. Квестори контролювали всі операції пов'язані з виплатами грошей. На нашу думку, найбільшою особливістю у Стародавньому Римі було походження знаменитих і досі відомих облікових термінів – Дебет і Кредит. Отже, ми коротко розглянули особливості розвитку та ведення обліку у Стародавньому Світі. Можна стверджувати, що кожна із країн по частинці додавала щось своє у розвиток бухгалтерської науки. Як наслідок, ці частини стали одним єдиним цілим, що зараз називається наукою про бухгалтерський облік. В історичному процесі людство отримало значний практичний досвід, і саме у вивченні історії полягає узагальнення всіх здобутків і аналіз здійснених помилок, щоб не допускати їх повторення у майбутньому. Варто пам'ятати, що причиною і підґрунтям сучасних глобальних економічних проблем, є негативним результатом допущених помилок в минулому.